

CZU:37.015:377

DOI: 10.36120/2587-3636.v21i3.160-170

COMPETENȚE TRANSVERSALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL ȘI TEHNIC

Andreea MARCOCI-DIMA, drd.

<https://orcid.org/0000-0002-6239-1647>

Nicolae SILISTRARU, prof.univ. dr. hab., UST

<https://orcid.org/0000-0001-9469-4434>

Rezumat. În România, *educația și formarea profesională a copiilor, tinerilor au ca finalitate principală formarea competențelor, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și atitudini.* În acest articol am prezentat noțiunea de competență în ansamblul ei, ca finalitate a procesului instructiv-educativ. În prima parte a lucrării se definește conceptul de competență în contextul politicilor educaționale la nivel național și european. Partea a doua evidențiază relația dintre competențele transversale și curriculum. Ultima parte prezintă legătura dintre curriculum, rezultatele învățării, competențe, evaluare și integrarea pe piața muncii a absolvenților din învățământul profesional și tehnic.

Cuvinte-cheie: educație, competență, curriculum, meserie, formare inițială, piața muncii, finalitate.

TRANSVERSAL COMPETENTS IN THE PROFESSIONAL AND TECHNICAL STATEMENT OF ROMANIA

Abstract In Romania, *education and vocational training of children and young people has as main purpose the training of skills, understood as a multifunctional and transferable set of knowledge, skills/skills and attitudes.* In this article I presented the concept of competence as a whole, as the finality of the instructional-educational process. The first part of the paper defines the concept of competence in the context of educational policies at national and European level. Part two highlights the relationship between cross-cutting competences and the curriculum. The last part presents the link between the curriculum, learning outcomes, skills, evaluation and incorporation in the labour market of graduates of vocational and technical education.

Key words: education, competence, curriculum, trade, initial training, labour market, finality.

În centrul dezbaterii politice educaționale atât la nivel național, cât și european se află dorința de a adapta mai bine sistemele de educație și formare la nevoile economiei și societății noastre moderne. În acest context, Comisia Europeană a lansat în 2012 o comunicare privind *Regândirea Educației: Investirea în competențe pentru obținerea de rezultate economice și sociale mai bune.* Aceasta face apel la o acțiune reînnoită pentru a construi competențele secolului 21 de a stimula învățarea deschisă și flexibilă și de a prioritiza investițiile în educație și formare profesională.

Astfel, în toate sistemele educaționale europene, curriculumul parcurge un proces de actualizare sau de reformă, în funcție de natura și amploarea schimbărilor urmărite. În spațiul internațional, se vorbește chiar de o permanentizare a reformelor, pe fondul rapidității schimbărilor sociale, economice și, mai ales, tehnologice. În documentul *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național în România*, publicat în octombrie 2019, sunt explicate noile tendințe dominante ale politicilor

educaționale manifestate pe plan internațional. Acestea sunt: educația pentru toți și pentru fiecare în parte, educația pe tot parcursul vieții, centrarea pe formarea de competențe, abordarea constructivistă a învățării, descentralizarea și flexibilizarea curriculumului.

Oamenii au nevoie de o gamă largă de competențe pentru a-și realiza potențialul atât la locul de muncă, cât și în societate. Dobândirea competențelor este un proces care se desfășoară, formal și informal, pe tot parcursul vieții și începe de la o vârstă fragedă. Efectele pozitive pe termen lung ale unei educații de calitate în primii ani de viață sunt semnificative și bine documentate, aceasta punând bazele pentru abilitatea și motivația ulterioară de a învăța [2, p. 4].

Pentru exercitarea oricărei meserii este nevoie de stabilirea unui ansamblu de norme, un nivel optim de competențe și de activitate care se reglementeze calitatea muncii și să asigure eficiența. Aceste norme se definesc prin stabilirea anumitor standarde. Pe baza clasificării ocupațiilor din România, au fost descrise standardele ocupationale care stabilesc, pentru fiecare meserie în parte, ansamblul de competențe și nivelul de performanță cerut pentru practicarea acesteia.

Formarea profesională inițială furnizată prin învățământul profesional și tehnic din România are ca finalitate principală formarea *competențelor*, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și atitudini, necesare pentru ocuparea unui loc de muncă și participarea la funcționarea și dezvoltarea unei economii durabile [10, p.9].

Strategia dezvoltării învățământului profesional tehnic din Republica Moldova se bazează pe două abordări fundamentale:

- orientarea învățământului la perspectivele de lungă durată;
- constituirea unui sistem de învățământ superior capabil să schimbe societatea și să asigure dezvoltarea socio-economică eficientă a țării.
- în acest context, strategia dezvoltării învățământului superior din Republica Moldova este motivată de:
 - orientarea politicii Republicii Moldova la valorile europene;
 - procesul de la Bologna;
 - schimbările esențiale care s-au produs și se produc în sistemul învățământului superior din Republica Moldova;
 - necesitatea creării unui mecanism eficient de dezvoltare și autodezvoltare a învățământului superior din Republica Moldova [11, p.3].

Formarea profesională inițială a specialiștilor economiști în contextul formării competențelor este o problemă a învățământului universitar economic, care se încadrează în schema amplă a politicii învățământului economic actual. În acest sens, curriculumul formării profesionale are ca scop promovarea *transferului de cunoștințe, capacități și atitudini de formare a contabilului*.

Aceeași calificare profesională atribuită de diferite instituții de învățământ ar

presupune, logic, aceleași (sau aproximativ aceleași) condiții de formare profesională, aceleași parametri comportamentali și aceleași competențe profesionale inițiale.

Deci, în condițiile diversității, apare necesitatea reglementării procesului de învățământ, în scopul asigurării calității produsului final – absolvenții instituției capabili de a presta servicii la un standard definit.

Diversitatea duratei studiilor și a programelor de învățământ impune o varietate a capacității și parametrilor rezultativi, pentru care la moment nu există un mecanism eficient de formare și evaluare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Dilema: cultura generală – specializare profesională poate fi rezolvată la nivelul învățământului tehnic, orientat spre o educație generală echilibrată care urmărește nu numai obiective cognitive, dar și formarea motivațional-afectivă a personalității (M.Coheler, G.Mialaret, V.Cabac, Victoria Cojocaru, Vasile Cojocarii, R.Gagne, V.Guțu, Vl.Pâslara, I.Lupu, T.Tuhari, V.Țurcanu, I.Ionașcu, N.Silistraru, D.Patrașcu, T.Callo, C.Platon, S.Baciu, ș.a.).

Un model de formare profesională inițială va presupune un ansamblu flexibil de competențe, care vor exprima, la rândul lor, o nouă viziune asupra formării profesionale inițiale în contextul „cunoștințelor fundamentale” și a „competențelor profesionale”. Instituțiile de învățământ liceal, oferind *modele de gândire și acțiune, tehnici de muncă intelectuală și de inserție socială, modele de adaptare, capacități opționale și decizionale* etc., vor spori gradul de performanță în domeniu al absolvenților economiști.

Ce sunt competențele?

Potrivit dicționarului explicativ al limbii române (DEX), *competența* reprezintă „capacitatea unui individ de a se pronunța asupra unui lucru, pe temeiul unei cunoașteri adânci a problemei în discuție; capacitatea unei persoane de a exercita anumite atribuții.”

În plan pedagogic, o atenție deosebită se acordă competențelor, capacităților, valorilor și atitudinilor elevului, astfel competența se măsoară în manieră de descriere și apreciere a competenței dovedite/dobândite de către elev. Educația bazată pe competențe vizează două caracteristici: caracteristica *obiectiv-socială*, și *subiectiv-profesională*. Perspectiva *obiectiv-socială* se referă la faptul că o competență specifică presupune anumite cunoștințe și abilități valide în raport cu criteriile, iar formarea competenței depinde de controlul riguros științific al cunoștințelor și structurilor operatorii intrinseci competenței (specifice locului de muncă) și de *caracteristica subiectiv-profesională* orientată în special asupra capacității persoanei de a selecționa, combina și utiliza adecvat cunoștințe și abilități în vederea realizării cu succes a unei sarcini de învățare sau profesionale, potrivit unor criterii calitative date [9. p.53].

Cadrul european al calificărilor definește competența drept capacitatea dovedită de a utiliza cunoștințe, abilități și capacități personale, sociale și/sau metodologice în situații de muncă sau de studiu și pentru dezvoltarea profesională și personală.

Atât în Europa și în România, cât și în R. Moldova, competențele dobândite de elevi pe parcursul școlarizării reprezintă atingerea finalităților educației prin realizarea unui management educațional și curricular axat pe formarea și dezvoltarea competențelor, care este centrat pe elev și pe nevoile și posibilitățile sale de învățare. Strategiile educaționale din România, reglementate în Curriculum Național, sunt în conformitate cu strategia de dezvoltare a politicilor educaționale proiectate de Uniunea Europeană, privind competențele cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, operaționalizate pe dimensiunile: cunoștințe, abilități și atitudini (tabelul 1).

Tabelul 1. Paralelă între cele trei definiții ale competenței

Competența	
Uniunea Europeană Tratatul de la LISABONA 2006	România Curriculum Național
<p>- un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru:</p> <p>a) împlinire și dezvoltare personală, b) incluziune socială c) inserție profesională.</p> <p>Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.</p>	<p>un ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și aptitudini, necesare pentru:</p> <p>a) împlinire și dezvoltare personală, b) integrare socială și participare cetățenească activă în societate; c) ocupare a unui loc de muncă și participare la funcționarea și dezvoltarea unei economii durabile; d) formare a unei concepții de viață, bazate pe valorile umaniste și științifice, pe cultura națională și universală și pe stimularea dialogului intercultural; e) educare în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; f) cultivare a sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice și a respectului pentru natură și mediul înconjurător natural, social și cultural.</p>
<i>Competențe cheie</i>	<i>Competențe cheie</i>
<ul style="list-style-type: none"> - competențe de alfabetizare; - competențe multilingvistice; - competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii; - competențe digitale; - competențe personale, sociale și de a învăța să înveți; - competențe cetățenești; - competențe antreprenoriale; - competențe de sensibilizare și expresie culturală [3, p.7]. 	<ul style="list-style-type: none"> - competențe de comunicare în limba română și în limba maternă, în cazul minorităților naționale; - competențe de comunicare în limbi străine; - competențe de bază de matematică, științe și tehnologie; - competențe digitale de utilizare a tehnologiei informației ca instrument de învățare și cunoaștere; - competențe sociale și civice; - competențe antreprenoriale; - competențe de sensibilizare și de expresie culturală; - competența de a învăța să înveți [5].

Din analiza celor două definiții, observăm că dobândirea competențelor cheie urmărește trei aspecte importante ale vieții individului, și anume: *capitalul cultural* prin împlinirea personală și dezvoltarea pe parcursul întregii vieți, *capitalul social* prin cetățenie activă și integrare/incluziune și *capitalul uman* prin capacitatea de inserție profesională [1, p.332].

Astfel, putem contura următoarele caracteristici ale competențelor cheie [8, p. 11]:

- competențele se definesc printr-un sistem de cunoștințe – deprinderi (abilități) – atitudini;
- au un caracter transdisciplinar implicit;
- competențele cheie reprezintă finalitățile educaționale ale învățământului obligatoriu;
- acestea trebuie să reprezinte baza educației permanente.

În România, curriculumul pentru *învățământul primar și gimnazial* este axat pe 8 domenii de competențe cheie, care determină profilul de formare al elevului (*Tabelul 1*).

Curriculumul Național pentru învățământul primar și gimnazial se axează pe formarea competențelor cheie, iar curriculumul național pentru învățământul liceal este centrat pe dezvoltarea și diversificarea acestor competențe (*Figura 1*).

Învățământul liceal, clasa IX-XII, este centrat pe dezvoltarea și diversificarea competențelor cheie și formarea competențelor specifice în funcție de filieră, profil, specializare sau calificare.

Învățământul profesional, clasa IX-XI, este orientat pe formarea de competențe specifice calificării profesionale și aptitudinilor practice și pe aprofundarea competențelor cheie în contexte reale de muncă.

Pentru învățământul profesional și pentru învățământul liceal tehnic și vocațional, curriculumul se centrează pe dobândirea rezultatelor învățării. Rezultatele învățării sunt exprimate în termeni de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite pe parcursul diferitelor situații de învățare și sunt definite în funcție de specializare sau calificare. Rezultatele învățării sunt descrise prin standardele de pregătire profesională care, la rândul lor, sunt elaborate pe baza standardelor ocupaționale în vigoare. În curriculumul pentru învățământul profesional și tehnic și pentru cel vocațional, competențele cheie sunt integrate în unitățile de competențe tehnice generale și specializate [6. p.5].

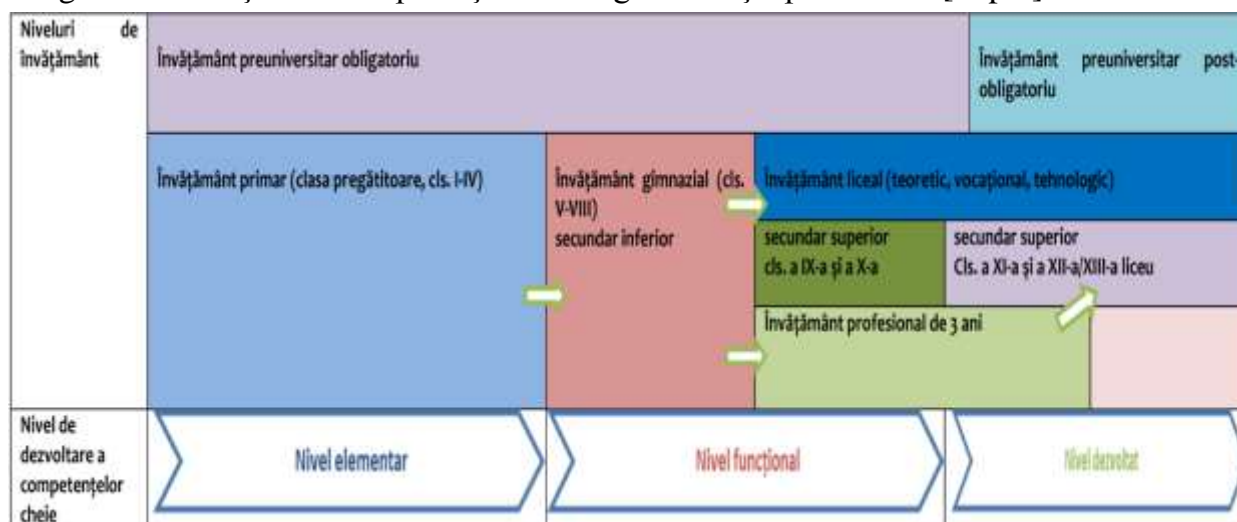

Figura 1. Nivelul de dezvoltare a competențelor cheie în relație cu nivelurile de învățământ preuniversitar

Sursa: Repere pentru proiectarea și actualizarea Curriculumului Național, document de politici educaționale, decembrie 2015, Institutul de Științe ale Educației

Astfel, caracterul deductiv al competențelor la nivel de organizator al curriculumului determină caracterul transversal al acestora și orientarea lor spre învățarea pe parcursul întregii vieții. În ceea ce privește clasificarea și relațiile dintre anumite categorii de competențe, acceptăm competențele cheie, rezultat al unui proces aprofundat de selecție și definire drept pilonul principal în domeniul educației și formării profesionale, asumat de Uniunea Europeană la nivelul statelor membre. Acestea au fost asumate în sistemul românesc de învățământ și sunt în relație cu celelalte categorii de competențe: competențe generale și competențe specifice (Figura 2).

Învățământul profesional și tehnic, curriculum centrat pe elev se focalizează nu atât pe produsele învățării, cât pe procesele de învățare și pe competențele pe care acestea le presupune:

- *competențele disciplinare*, care sunt proprii disciplinelor de studiu de specialitate (module);
- *competențele transversale*, care presupun adoptarea de diverse strategii de învățare, abordare și rezolvare de probleme, competențe de comunicare interpersonală și intrapersonală, competențe de informare și documentare, competențe de gândire critică, competențe de valorificare optimă a resurselor, competențe de autoevaluare, competențe care devin fundamentale pentru dezvoltarea pe termen lung, pentru integrarea socială și profesională activă, pentru dezvoltarea de abilități de învățare pe tot parcursul vieții [1, p.335].

Competențele transversale sunt acele capacități care depășesc un anumit domeniu, respectiv program de studii, având o natură transdisciplinară și se exprimă prin următorii descriptori: autonomie și responsabilitate, interacțiune socială, dezvoltare personală și profesională. Acestea urmăresc: recunoașterea și respectarea diversității și a multiculturalității, autonomia învățării, inițiativă și spirit antreprenorial, deschiderea către învățarea pe tot parcursul vieții, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale, inserția activă și eficientă în colectivitatea/comunitatea școlară și/sau profesională, cultivarea unui mediu școlar centrat pe valori și relații democratice, autonomia în căutarea, selectarea, prelucrarea și comunicarea informațiilor [11, p.1].

Figura 2. Categoriile de competențe din sistemul educațional

Sursa: Repere pentru proiectarea și actualizarea Curriculumului Național, document de politici educaționale, decembrie 2019, Institutul de Științe ale Educației

Să ne referim la Codul Educației din R. Moldova.

„*Articolul 64. Standardele și Curriculumul în învățământul profesional tehnic*

Standardele educaționale de stat în învățământul profesional tehnic sînt elaborate de Ministerul Educației, cu participarea reprezentanților patronatelor, coordonate cu autoritățile administrației publice centrale de resort și aprobate de Guvern.

Curriculumul pe module/discipline în învățământul profesional tehnic se elaborează de experți în domeniu, pe niveluri de învățămînt (secundar, postsecundar și postsecundar nonterțiar) și pe domenii de formare profesională, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, se coordonează cu comitetele sectoriale și se aprobă de Ministerul Educației prin coordonare cu organele centrale de resort.

Curriculumul în învățământul profesional tehnic include:

- planul-cadru de învățămînt și planurile de învățămînt pe meserii și specialități;
- curricula pe module/discipline;
- ghiduri metodologice de aplicare a curricula.

Elevii din învățământul profesional tehnic sunt asigurați cu manuale școlare conform schemei de închiriere aprobate de Ministerul Educației” [4].

„*Articolul 66. Calificările în învățământul profesional tehnic*

Calificările în învățământul profesional tehnic se atribuie în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, elaborat în baza standardelor ocupaționale pentru fiecare nivel al învățământului profesional, în corespundere cu Cadrul European al Calificărilor și cu necesitatea de calificări pe piața muncii.

Cadrul Național al Calificărilor se elaborează de Ministerul Educației, în colaborare cu ministerele de resort, comitetele sectoriale, instituțiile de învățămînt profesional tehnic, agenții economici și alți parteneri sociali, și se aprobă de Guvern.

Nivelurile de calificare delimitează parametrii cantitativi și calitativi ai competențelor profesionale pe care trebuie să le dețină absolventul pentru a putea exercita meseria/profesia, specialitatea obținută, în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor.

În instituțiile de învățămînt profesional tehnic pot fi obținute calificări conforme cu Cadrul Național al Calificărilor, cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor și cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor.

Examenul de calificare, de certificare a competențelor dobîndite în contextul educației nonformale și informale și/sau susținerea tezei sau proiectului de diplomă se desfășoară conform criteriilor stabilite de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățămîntul Profesional în colaborare cu Ministerul Educației și cu organele centrale de resort.

Calificările acordate de instituțiile de învățămînt profesional tehnic se introduc în Registrul Național al Calificărilor în Învățămîntul Profesional, elaborat de Ministerul Educației în colaborare cu organele centrale de resort.

Modulele/disciplinele din programele de formare profesională, în baza cărora se atribuie calificările, pot fi exprimate în credite, conform Sistemului european de credite transferabile, în baza acordurilor încheiate între instituțiile ofertante de programe de formare profesională” [4].

În lucrarea „Educație și evaluare bazată pe competență. Teoria și practica învățării flexibile” (2005), Dochy P. și Nickmans G. fac referire la *categoria formulării finalităților educaționale și noii abordări a procesului de predare-învățare*, descriind-o printr-o serie de caracteristici centrate pe competențe:

- punctul de plecare în formularea finalităților și în organizarea procesului de predare – învățare îl reprezintă identificarea competențelor profesionale și transversale direct corelate cu realitățile practicii profesionale;
- formularea finalităților educaționale și organizarea procesului de predare – învățare include, implicit, și dezvoltarea competențelor transversale;
- competențele sunt formate prin dezvoltarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor specifice profesiei, dar și transversale acesteia;(Figura 3)
- organizarea și desfășurarea procesului de predare – învățare are în vedere modalități concrete de aplicare a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor în practica profesională;
- procesul de predare – învățare se desfășoară implicând în mod activ toții elevii.

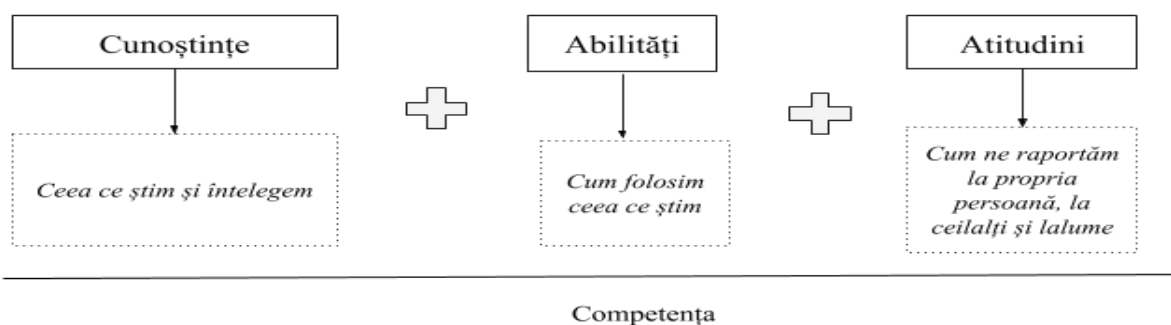

Figura 3. Structura competenței- elemente

Educația și formarea profesională a tinerilor în România are ca finalitate principală formarea competențelor, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și atitudini, necesare pentru [10, p.9]:

- a) împlinirea și dezvoltarea personală prin realizarea propriilor obiective în viață, conform intereselor și aspirațiilor fiecăruia și dorinței de a învăța pe tot parcursul vieții;
- b) integrarea socială și participarea cetățenească activă în societate;
- c) ocuparea unui loc de muncă și participarea la funcționarea și dezvoltarea unei economii durabile;
- d) formarea unei concepții de viață, bazate pe valorile umaniste și științifice, pe cultura națională și universală și pe stimularea dialogului intercultural;

- e) educarea în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- f) cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice și ale respectului pentru natură și mediul înconjurător natural, social și cultural.

Pentru învățământul profesional și tehnic finalitatea și aplicabilitatea competențelor formate și dezvoltate pe parcursul studiilor este „*demonstrată*” chiar pe piața muncii (*Figura 4*).

În învățământul profesional și tehnic, obiectele de specialitate sunt organizate sub forma modulelor, în cadrul cărora sunt alocate atât ore de pregătire teoretică, cât și ore pentru pregătirea practică necesară formării competențelor profesionale și a unor competențe cheie. Pregătirea practică poate fi realizată prin laborator tehnologic și prin instruire practică în ateliere școlare sau în întreprindere (agent economic), în ore alocate săptămânal și în stagii (săptămâni compacte) de pregătire practică. Acest mod de organizare a molelor asigură pregătirea pe trasee de formare specializate.

Rezultatele învățării specifice domeniilor de competențe cheie vizate de calificarea respectivă sunt formulate în termeni de cunoștințe, abilități și atitudini specifice și sunt integrate în unitățile de competențe tehnice generale și specializate, pentru aprofundarea domeniilor de competențe cheie în contexte de formare profesională. Complementaritatea dintre disciplinele de cultură generală și modulele de specialitate asigură o acoperire flexibilă a celor opt domenii de competențe cheie europene, plasând astfel curriculumul din Î.P.T. într-un context curricular general inovativ.

Pe parcursul anilor de studiu, evaluarea rezultatelor învățării are ca scop recunoașterea și certificarea rezultatelor învățării, specifice unei calificării, demonstrate de cel care învață. Evaluarea pe durata școlarizării poate fi formativă și sumativă. O analiză comparativă a evaluării formative și a evaluării sumative pune în evidență faptul că, în timp ce evaluarea sumativă este axată pe cunoașterea rezultatelor la sfârșitul unor perioade de instruire, evaluării formative îi este caracteristică folosirea sistematică a unor probe pentru diagnosticarea procesului și pentru a estima efectele acestuia pe secvențe scurte de învățare. Evaluarea cu scop de certificare se finalizează cu dobândirea certificatului de calificare profesională și a suplimentului descriptiv la certificatul de calificare profesională Europass. Examinarea este realizată de comisii mixte formate din cadre didactice și reprezentanți ai operatorilor economici (*Figura 4*).

Concluzii

A fi competent pe plan mondial înseamnă a fi în stare să mobilizezi un ansamblu integrat de resurse în scopul de rezolva situații problemă. Având competențele corespunzătoare, oamenii vor fi pregătiți pentru slujbe de bună calitate și își vor putea valorifica potențialul în calitate de cetățeni încrezători și activi. Într-o economie globală aflată în schimbare rapidă, competențele vor determina, în mare măsură, competitivitatea și capacitatea de stimulare a inovării.

În afară de căutarea unor competențe corespunzătoare specifice fiecărei ocupații, angajatorii cer tot mai mult competențe transferabile, cum ar fi capacitatea de a lucra în echipă, gândirea creativă și capacitatea de a soluționa probleme.

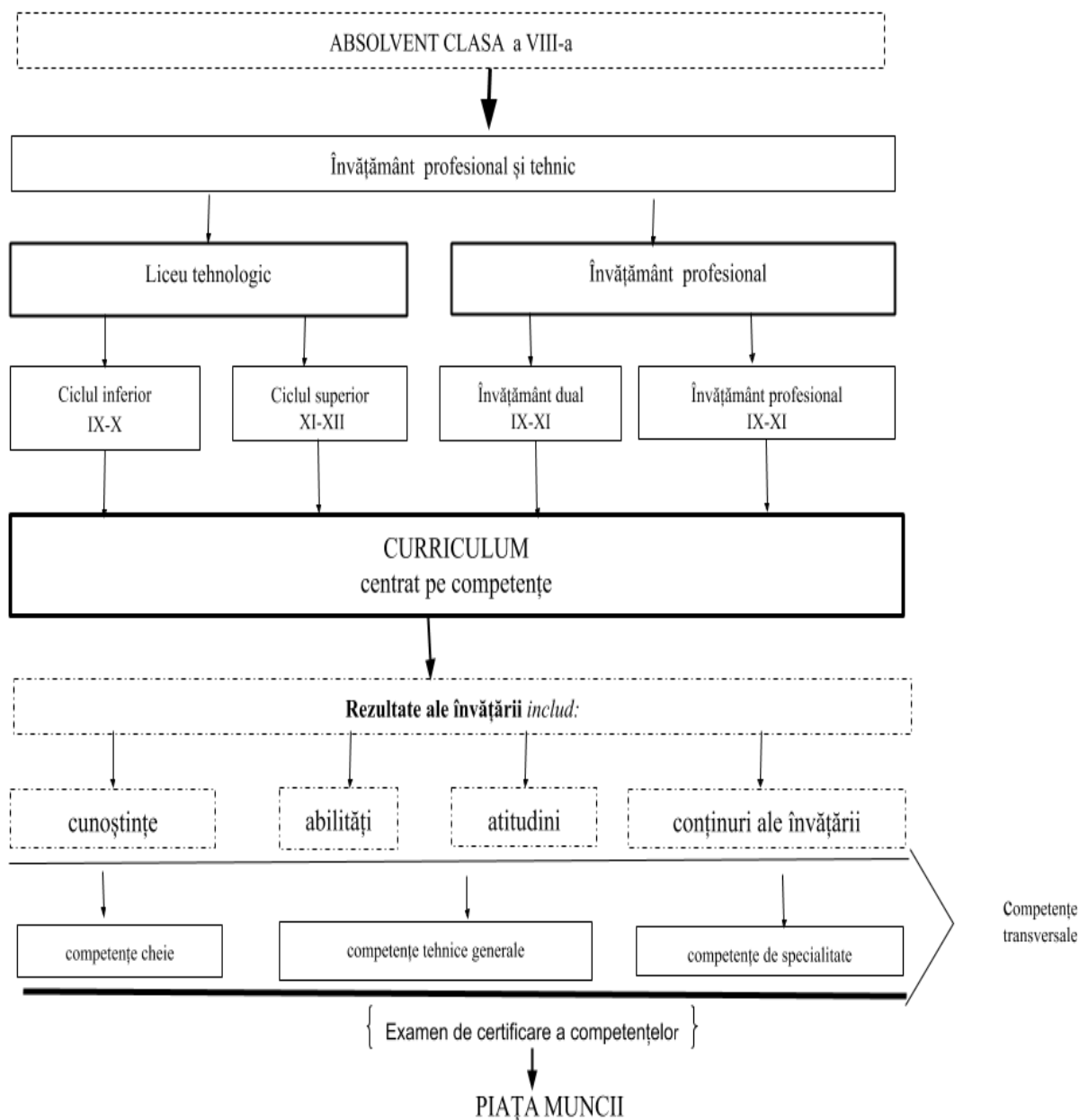

Figura 4. Relația curriculum - competențe -piața muncii în învățământul profesional și tehnic

La nivel european, există o preocupare a politicilor educaționale pentru formarea competențelor transversale la elevi, din motive economice și sociale deosebit de importante. Astfel, deținerea lor de către indivizi duce la creșterea productivității pe piața muncii, la forță de muncă adaptabilă și bine calificată, la creșterea coeziunii sociale, la participarea activă și responsabilă a fiecărui cetățean la procesele democratice, la întărirea drepturilor omului și a autonomiei personale

Crearea unui sistem de învățământ tehnic și profesional modern pe plan național, capabil să contribuie la dezvoltarea continuă a competențelor tinerilor înseamnă asigurarea relevanței învățării și fundamentarea învățării pe tot parcursul vieții.

Competențele reprezintă modalitatea de creștere a șanselor de angajare și a prosperității a individului.

Bibliografie

1. Bocoș M., Chiș V. Management curricular. vol.1: Repere teoretice și aplicative. Pitești: Paralela 45, 2013.
2. Comisia Europeană. Comunicare a comisiei către parlamentul european, consiliu, comitetul economic și social european și comitetul regiunilor. O nouă agendă pentru competențe în europa. <https://eur-lex.europa.eu/L>, 2016.
3. Comisia Europeană. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene- competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții un cadru european de referință, 2018.
4. Codul educației al Republicii Moldova, Chișinău, 2014.
5. Institutul de Științe ale Educației. Curriculumului Național - document de politici educaționale, 2019.
6. Institutul de Științe ale Educației. Repere pentru proiectarea și actualizarea Curriculumului Național-document de politici educaționale. Decembrie, 2015.
7. Legea Educației Naționale nr. 1 din 2011.
8. Mândruț O., Catană L., Mandruț M. Instruirea centrată pe competențe. Arad, 2012.
9. Potolea D., Toma S., Borzea A. Coordonatele unui nou cadru de referință al curriculumului național. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2012.
10. Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020. 2015.
11. <https://www.qualform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-resurse-educationale-pentru-sustinerea-educatiei-incluzive-de-calitate/competente-concrete-dobandite-prin-activitatea-de-formare-profesionala-continua>